

Колкутіна В. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ПРИРОДА ІРОНІЧНОГО В НАЦІОСОФСЬКІЙ
ПУБЛІЦИСТИЦІ ДМИТРА ДОНЦОВА**

У статті досліджується природа іронічного в націософській публіцистиці Дмитра Донцова (за статтями «Марко Черемшина», «Правда козацька у Гоголя», «Тип запорожця у О. Стожаренка», «Провідна верства козацька у І. Котляревського», «Козак із мільйона свинопасів»). Зокрема, увагу зосереджено на тому, що його есеїстика набувала історіософського змісту, була підкреслено суб'єктивною, відповідною до ідеологічних пріоритетів мислителя, стосувалася різних національно-імперативних моментів. Смысловим ядром, конститутивним елементом, національно-мислетворчим показником, котрий корелює з відповідними аспектами національного буття, виступають засоби сатири, простежені Д. Донцовим як інтегральні частини творів М. Гоголя, І. Котляревського, Т. Шевченка, Марка Черемшини, В. Стефаніка, як вияв їхнього світобачення та світорозуміння, як підґрунтя цілих світоглядних систем. Через «сміх» як тип української свідомості критик витлумачує проблему державного самоутвердження.

У результаті виявлено, що серед національних «взірців до наслідування» Д. Донцов називає Марка Черемшину, у творчості якого виділяє категорію іронії, котра для митця виступає трагічним засобом, що давав можливість піднятися не тільки над власною дріб'язковістю та провінційністю, а й над примітивним, страхітливим, безворотним, неможливим. Публіцист трактував широку амплітуду «почуття іронії»: власне іронію, автоіронію, «легкий відтінок комізму», щирю, «стару іронію українського козака», іронію-усмішку, «з'їдливий сарказм», м'яку, витончену, майже делікатну або, навпаки, грубу, трагічну іронію тощо. Такі різновиди є ніби крайніми полюсами іронії, що найкраще відтворюють об'єктивний і суб'єктивний його характер. Цей різноманітний спектр дозволяє виділити у світогляді й творчості українських письменників патетичне й бридке, духовне й бездуховне, прагматичне й альтруїстичне. Різні вияви іронічного Д. Донцов інтерпретує комплексно, безпосередньо чи опосередковано, через контекст. У його есеїстиці іронія реалізується через взаємодію з іншими сегментами: з психологічним малюнком, зі співчуттям до героя, з драматизмом і трагізмом тощо. На наш погляд, у такий спосіб, посередництвом і природою іронічного вибудовується комунікативна стратегія публіциста.

Ключові слова: іронія, публіцистика, есеїстика, націософська герменевтика, Дмитро Донцов.

Постановка проблеми. Літературну публіцистику Дмитра Донцова неможливо досягнути поза націософським герменевтичним контекстом. Але таке витлумачення вимагає попереднього трактування низки взаємопов'язаних проблем і моментів, серед яких – трактування феномену націєнтризму есеїста. Націософська (ще – націологічна, націєцентрична, національно-екзистенціальна, націоналістична) герменевтика, що охоплює іманентний герменевтичний потенціал художньої літератури й спрямована на тлумачення національного сенсу, сутності культурної дійсності, методологію роз'яснення кардинально різняться від значної частини дослідницької продукції. Нові з'явлені смисли, візіонерські відкриття, відмінні від усталених сенси, винайдені складні художньо-герменевтичні моделі й коди, безумовно, пов'язані

з глибинними онтологічними джерелами, а новаторське осмислення сутнісних ознак української літератури – результат роботи вдумливого, творчо вдумливого інтерпретатора. Фактично, герменевтика – це й мистецтво інтерпретації з наголосом на творчому підході до роз'яснення художніх текстів. І очевидно, що таку роботу неможливо здійснити людині байдужій чи нецікавій, без жаги творіння, спрощеній і неглибокій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчості Д. Донцова присвячено значну кількість різних за обсягом, світоглядною заангажованістю та науковою спрямованістю праць авторства багатьох дослідників, серед яких виокремлюються праці О. Багана, М. Васьківа, Г. Грабовича, Я. Дашкевича, Р. Єндика, В. Іванишина, П. Іванишина, М. Ільницького, І. Качуровського, С. Квіта,

Н. Кучми, М. Леськової, Р. Рахманного, Т. Салиги, Г. Сварник, М. Сосновського, А. Стебельської, Ю. Шереха й інших. Однак, попри наявні літературознавчі, історичні, біографічні, філософські, культурологічні, політологічні тощо дослідження, не зрідка controverсійні, творчість мислителя, націєцентрична сутність і багатогранність його літературно-герменевтичного мислення переважно залишилися поза увагою дослідників. А без системного аналізу націософсько-герменевтичного виміру публіцистики Д. Донцова навряд чи можливе об'єктивне тлумачення природи іронічного в його літературно-критичних студіях.

Постановка завдання. Метою нашої розвідки є дослідження природи іронічного в націософській публіцистиці Дмитра Донцова. Послуговуватися будемо його статтями «Марко Черемшина», «Правда козацька у Гоголя», «Тип запорожця у О. Стороженка», «Провідна верства козацька у І. Котляревського», «Козак із мільона свинопасів».

Виклад основного матеріалу. Письменство ХІХ століття Д. Донцов трактує несистематизовано. Він подає «рухому картину» літературних змін не в лінійній послідовності, а фрагментарно, вибірково, керуючись власним, авторським методом національно-екзистенційної інтерпретації. Вартими уваги були факти, які мали героїчний і націєтворчий фактор, адже вони виступають як критерії націєцентричної оцінки української духовно-історичної та національно-психологічної реальності України у 20–30 роки ХХ століття. У такому разі публіцистика Д. Донцова набувала історіософського змісту, була підкреслено суб'єктивною, відповідною до його ідеологічних пріоритетів і стосувалася різних національно-імперативних моментів. Смисловим ядром, конститутивним елементом, національно-мислетворчим показником, котрий корелює з відповідними аспектами національного буття, виступають засоби сатири, простежені Д. Донцовим як інтегральні частини творів М. Гоголя, І. Котляревського, Т. Шевченка, Марка Черемшини, В. Стефаніка, як вияв їхнього світобачення та світорозуміння, як підґрунтя цілих світоглядних систем. Через «сміх» як тип української свідомості критик витлумачує проблему державного самоутвердження.

Національно-державницький аспект українського імперативу простежується під час вивчення Д. Донцовим романтичної іронії. У розкритті змісту українського світу ці письменники активно використовували її можливості. Дослідження

публіциста супроводжувалося компаративними порівняннями з романами «Розгром» Е. Золя, новелістикою К. Гамсуна й Е. А. По: «Подібну тему обробляє в одній новелці Гамсун, але в стилі несамовитих історій Е. По <...>. Трохи зближена тема зчеплена і в Некрасова «Зельоний шум», але там напруження героя (що теж «топився з жалю») знаходить вихід у святочно-поважнім ліричним унесенні під впливом «зеленого шуму» весни <...>. В Черемшини – лише легка усмішка внаслідок диспропорції межі широким жестом і дрібним, а навіть зовсім противним осягненням» [2, с. 194]. Повніше й всебічно Д. Донцов дослідив іронію в гранично згорнутому, редукованому вигляді: в мові, інтонаціях, міміці, жестах персонажів.

Дослідник трактував широку амплітуду «почуття іронії»: власне іронію, автоіронію, «легкий відтінок комізму» [2, с. 193], щирі, «стару іронію українського козака» [2, с. 195], іронію-усмішку [2, с. 194], «з'їдливі сарказми» [2, с. 198], м'яку, витончену, майже делікатну або, навпаки, грубу, трагічну іронію тощо. Такі різновиди є ніби крайніми полюсами іронії, що найкраще відтворюють об'єктивний і суб'єктивний його характер. Цей різноманітний спектр дозволяє виділити у світогляді й творчості українських письменників патетичне й бридке, духовне й бездуховне, прагматичне й альтруїстичне. Наприклад, Д. Донцов наголошував, що, як і В. Стефанік, Марко Черемшина обирає наскрізною темою творчості село («Марко Черемшина»). Позбавлені ідеалізації та песимістичного звучання, сільські новели Марка Черемшини є яскравим виявом «іронічного імпресіонізму» [3] з використанням елементів авторської іронії, яка й надає йому художньої неповторності: «се немов провідна мелодія, що спершу зрідка й несміливо, чим далі з'являється частіше, щоб остаточно стати віссю, хребтом цілої Черемшинової творчості. Се і є власне його *maniere d'être*». Оці «шпиль автоіронії» [2, с. 192], які формують світогляд письменника, його «спосіб бути» публіцист знаходить в автобіографічних спогадах, у новелістиці письменника, зокрема в «Карбах», у «Святому Миколаї у гарті», в оповіданнях «Лік», «Основини». Поєднання трагічного й комічного («війна війною, але посміятися можна – і з жандарма, і з жовнириків, що «цурікали» перед ворогом» [2, с. 195]) для Марка Черемшини є способом існування та одночасно літературно-філософською манерою, можливість втручатися та змінювати людське життя.

Авторська іронія – один із найголовніших проявів мислення прозаїка. Відкидаючи

усталений на той час погляд «старого народництва або й нового «радянського» реалізму» на виникнення комічного в Черемшини («Святий Миколай у гарті»), Д. Донцов наголошує на «виразній іронічній нотці», що не тільки бринить упродовж усієї новели, виступає доцільною відправною точкою розуміння авторського замислу, а й породжує композиційну складову частину – трагікомічну розв'язку, «коли Василько й Петрик із простягнутими до молитви руками там, де все висів образ святого, побачили голу стіну: до арешту помандрував святий Микола». Тут іронія підважує традицію, відмежовує нове від застарілого, увиразнює новаторство Марка Черемшини, стаючи складовою частиною його утопічної свідомості. Авторська іронія, доповнена м'яким гумором, зумовлює одночасно серйозне й жартівливе ставлення до героя чи обставин. З одного боку, «в діалозі між батьком і сином, що на гвалт ховають убоге манаття перед «здиркутом», відчувається серйозність і трагізм становища, а з іншого, особливо з позиції Марка Черемшини-спостерігача, – спостерігається більш локальний, невимушений гумор, викликаний «дрібною <...>, безладною, наївною», але «страшно поважливою людською метушнею» [2, с. 193]. Автор «Карбів», використовуючи трагічну іронію, змалював персонажів лише як об'єкти, а не суб'єкти іронізування, утвердив думку про трагікомічність їх буття.

Різні вияви іронічного в новелістиці Марка Черемшини Д. Донцов інтерпретує комплексно, безпосередньо чи опосередковано, через контекст. У його літературній есеїстиці іронія реалізується через взаємодію з іншими сегментами: з психологічним малюнком, зі співчуттям до героя, з драматизмом і трагізмом, пов'язаними з жахом і хаосом війни: «Ось «Козак» (вже війна!) такий добрий до газди, усім із ним ділиться, що життя б за нього віддати мало. Аж раптом – зникає з газдовою жінкою у світ за очі... Драма? Ні, *психологічний малюнок і легкий сміх* над простодушним бідаком, що так гупо на гладкій дорозі спіткнувся» [2, с. 194] (курсив наш. – В. К.).

Природа іронічного виявляється в контрастних двопланових визначеннях, значення яких стає зрозумілим із контексту, в основі якого «диспропорція» між «гордим задумом і марними ефектами», дріб'язковим і смішним, душевною, внутрішньою «рівновагою та афірмацією життя» [2, с. 196], комічною побутовою ситуацією та жорстокістю війни, «екстазом боротьби й примиренням із життям» [2, с. 199]. Спостерігаємо органічне поєднання таких смислових аспектів українського

імперативу – суспільно-громадянського й військово-патріотичного. Єднання цих компонентів, цей синтез продукує «закоренілий», «непоборний оптимізм життя», що сповідує Марко Черемшина, його «уперте прагнення» [2, с. 200–201] жити. Д. Донцов не сприймав письменника виключно як «співця народного горя та тьми», пишучи, що «се може видатися парадоксом, але Марко Черемшина був несвідомим іроністом».

У своїх коротких, але надзвичайно виразних творах Марко Черемшина органічно «дозував» прояви іронічного. Це зумовлено стислою формою, лаконізмом його новел. Вони увиразнювали елемент емоційної оцінки дійсності. Завдяки поезиці приховуваного, недомовленого іронічне слово часто підіймається над своїм буквальним, словниковим значенням і народжується нова – сатирична, саркастична, інвективна – виразність слова. Таке слово оприявлює прозаїка як «іронізуючого джентльмена» [2, с. 196]. За страшних соціально-побутових умов на селі (війна, розпука, коли «біль криком кричав») іронія зникала, й тоді «ставав «усміх усмішкою, що замерзає і морозить життя» [2, с. 197]. Виразно національно-екзистенційний вияв має відтворений Д. Донцовим непростий процес формування світоглядної еволюції митця: «Се вже другий Черемшина!». З'являється в'їдливий сарказм новеліста «над тими, хто бездумно, мов худоба, давав себе вести на заріз» [2, с. 198]. Цей сарказм робить незнищенним «патос життя», «який підглядів поет під безхмарним небом своєї декамеронівської Гуцулії» [2, с. 199]. Сатиричний сміх, викликаний іронічним підходом до життя («Карби») або «комічними ситуаціями Дон Кіхота» [2, с. 196], зумовлений характером відтворюваного в новелах життєвого матеріалу, викривав далеку від екзальтованої романтики провінційну українську дійсність: «Глом йому послужило село, близьке й знайоме, але темою – взагалі людський біль, терпіння, пекло життя, безвиглядна трагедія тих, які родяться, щоби вмерти <...>» [2, с. 191]. Так формувалося уявлення про життя як боротьбу, імпульс до «підриву»: «із застиглим криком, із силоміць затуленими устами – з одною думкою: не дати себе зломити тиранії зовнішнього світу, не дозволити йому собі сльози витиснути, ані йому криком сатисфакцію зробити, не узнати сили долі над собою!» [2, с. 198].

Це допомогло дослідникові в націософському сенсі схарактеризувати іронію як одну з форм пізнання характеру персонажа й світогляду письменника, як важливий художньо-формальний засіб

осягнення суті індивідуальності прозаїка («Марко Черемшина», «Правда козацька у Гоголя», «Тип запорожця у О. Стороженка», «Провідна верства козацька у І. Котляревського», «Козак із мільона свинопасів»), як засіб подвоєння світу, як завуальовану увагу до української історії та етносу, як критику політики царизму й викриття соціального зла. Д. Донцов уперше дослідив усущіль і комплексно її прояви в художній творчості, масштабно репрезентованій «героїчною добою в годину занепаду нації», «великими духовними вартостями», «інтуїцією генія» [2, с. 347], «ідеалом провідника» [2, с. 352], «мандрівним духом лицаря, що гонить світами за своїм ідеалом, своєю химерою, фантомом» [2, с. 353]. Особливого сенсу набував культ несвідомого, дорефлексивного, ірраціонального.

Автор у статті «Козак із мільона свинопасів», послуговуючись словами з прозових творів Т. Шевченка, посилається на «великопанську іронію» та віру, які характеризують творчість поета, особливу рису українського менталітету. Він апелює до думки П. Куліша про те, що «веселість була обов'язкова для запорожців як протигага сумові, який низові братчики уважали більш, ніж за гріх» і водночас полемізує із М. Драгомановим ([4; 6; 8]), який, на думку Д. Донцова, не адекватно розумів Шевченкову іронію як «жарт і цинізм». Д. Донцов на матеріалі поеми «Сон», віршів «Якби то ти, Богдане п'яний», «За що ми любимо Богдана?», «Ликері», послання «І мертвим, і живим...» та «Н. Т.» (хоча найменування їх не подає) помічає і коментує широкий спектр іронії – жарт, глузування, дотеп: «Він глузує – з самого себе, з Богдана, з «великомучениці-куми», з «витріщених очей» гречкосія, з громади, з «візантійського Саваофа», що «куняє» замість правити світом і пр.» [1, с. 100].

Водночас природа іронічного в націософській рецепції Д. Донцова пов'язана зі «сміховою культурою» Середньовіччя, де ключовим поняттям був карнавал. Сміх оголював правду, увиразнював вади суспільства, пов'язувався з роздвоєнням світу, що спостеріг М. Бахтін, доводячи, що карнавальна культура виражала «сміховий аспект світу» поряд із його офіційним аспектом. Іронічне в системі естетичних поглядів Д. Донцова функціонує як опозиція до панівної, офіційної культури, як засіб руйнування «нового «радянського» реалізму» [2, с. 193], «старого й нового (комуністичного) «москвобесія» на Україні» [2, с. 247], а сам публіцист прагнув «достучатися» до пересічного читача. «Зважаючи на суб'єктивну парадигму іронічного метатексту, в художньому творі реалізу-

ється направленість контакту адресант-адресат. Водночас відправником інформації та суб'єктом іронії є письменник, а отримувачем – читач. У ході художньої комунікації автор апелює до реципієнта, відсилаючи йому певне повідомлення» [7, с. 12].

Бувши специфічним виявом романтичного суб'єктивізму, сміх та іронія розкріпачували свідомість, сприяли скиданню ідолів із п'єдесталів, утвердженню ідеалу в утопічному оновленому суспільстві – вільної особистості. Д. Донцов-романтик, аналізуючи різні прояви романтичної іронії, прагнув її засобами обстоювати повноцінну індивідуальність за умов нівелювання національної дійсності, переважно перехідного часу (Т. Шевченко, О. Стороженко), «коли народжувалася інша доба, в якій на Україні, як і в цілій імперії царів, – «на всіх язиках все мовчало», коли націю українську – ще недавню націю козацьку – спихали до значіння однієї, нижчої, верстви або племені чужої, переможної, нації» [2, с. 330].

Поняття іронії зумовлене дотепом і жартом як «вибухом схованого духа» (Ф. Шлегель), виразником життєдіяльності й життєздатності духа. Це розсудкове мислення, що має логічну суперечність і виступає показником і складовою частиною еволюції (чи деградації) письменника: «Від кульгикаючого реалізму перших новел – до свійського імпресіонізму останніх; від невиразної еротики («Зарікайся мід?») до яскравої та зрілої, від сумовитого нерішучого до невблаганного драматизму, від *несмілої іронії до картаючого сарказму* й «замерзлого сміху», від «муравлиного» патосу активного («Писанка») – ось *діапазони таланту Черемшини*, який так несподівано зломилася смерть та який міг би дати нам ще великі й несподівані звороти» (курсив наш. – В. К.) [2, с. 207]. Публіцист якнайкраще передає невловимий перехід жарту в серйозність і серйозність у жарт («по плачу – сміх» [2, с. 201]), перехід, який становить основний стрижень літератури, що пародіює сама себе, тим самим викриваючи причини й хиби суспільства.

Відбиття іронічного підходу Марка Черемшини до життя, до «людського столковиська» дотичне до гоголівського розуміння романтичної концепції життя. Д. Донцов порівнює оповідання «Лік», «Основини» з «Пропалою грамотою»: «Подібний підхід і в оповіданні «Лік», і в «Основинах», де мудра Семениха аж до казкового «царського» Відня до «адуката» без язика переїхала ся та й назад, завернена поліцією, справи не полагодивши, а тепер думає, що то її «нетрудний

блудом водив», що «то такий сон вона мала» <...>. Цілком так, як той гоголівський дядько (здається, з «Пропавшої грамоти»), що прокинувся по блуканню аж на стриху власної хати <...>. В автора «Основини» <...> є гумор «Вечорів на хуторі біля Диканьки» [2, с. 195]. Романтична іронія реалізована в реалістичному контексті: обидва автори звертаються до побутової сфери, а творам властива відсутність яскраво виражених чудесно-фантастичних елементів. Реалістичні риси творів не суперечать романтичній концепції світу.

Не лише національний характер, а й самий уклад українського життя підштовхував до сатири й іронії як принципу мислення, філософії буття, що притаманне іронічному суб'єкту в новелах Марка Черемшини. Аналізуючи жахливу розв'язку новели «Грушка», описуючи загрозу неминучої смерті пушкарів («Перші стріли») й долю «вічної вдови» («Зарікайся мід-горілку пити»), Д. Донцов підкреслює «анімальну енергію», «афірмацію життя» героїв, що їх попри всі трагедії та суспільно-політичні обставини не зупинили, не зломали ані війна, ані «трупні й смерть». Дослідник викладає думку новеліста про невмирущий вічний колообіг, «силу життя»: «По плачу – сміх, на терновім вінці – троянди шлюбні, де нитка урвалася – прядеться знову прастара безконечна байка вічного життя <...>. Сього упертого прагнення жити, сього закоренілого оптимізму ніщо не переможе» [2, с. 200–201].

Самоіронія персонажів Марка Черемшини, їх парадоксальний «гімн вічному життю» були своєрідним викликом суспільству, жахливій дійсності, природному устрою, відходом від «гармонійних примітивів» (Ф. Шлегель) – сучасників прозаїка, що розгубилися й не знають, як жити в міжчассі, коли «смерть може прийти завтра» [2, с. 201]. Уже сама боротьба української нації

за своє існування викликала в літературі потребу сатири, насмішки й жарту.

Висновки і пропозиції. Серед національних «взірців до наслідування» Д. Донцов виділяє Марка Черемшину. Попри загалом літературно-критичний, аксіологічний спосіб трактування автора, водночас мислитель пропонує і певний історико-літературний ракурс розгляду через розвиток у художніх формах певних суспільних та естетичних ідей. Щодо М. Черемшини – категорія іронії, котра для письменника виступає трагічним засобом, який давав можливість піднятися не тільки над власною дріб'язковістю та провінційністю, а й над примітивним, страхітливим, безворотним, неможливим. Д. Донцов виділяє та обґрунтовує такі різновиди: власне іронію, автоіронію, м'який гумор, самоіронію, сарказм. У такий спосіб, посередництвом природи іронічного вибудовується комунікативна стратегія публіциста. Ефективність успішного мовленевого спілкування із читачем посередництвом художнього тексту забезпечується багатьма чинниками, серед яких комунікативна стратегія як «реалізація інтенцій адресанта для досягнення комунікативної мети в художньому дискурсі тексту завдяки різним ходам і тактикам, які забезпечують успішність комунікативного акту» [5, с. 20]. Вона втілюється завдяки різним факторам, серед яких науковці вже ХХІ століття виокремлюють дієві ходи спілкування, форму й мету контактування, комунікативний потенціал художнього твору, діалогічність, інтертекстуальність тощо. Думаємо, що рецептивний вектор дослідження та соціокомунікативне підґрунтя публіцистики Д. Донцова (комунікативні стратегії та тактики; моделі комунікативного процесу тощо) перспективні для подальших ефективних напрацювань і будуть цікавими не лише нам.

Список літератури:

1. Донцов Д. Козак з мільона свинопасів. *Вісник*. 1935. Річник 3. Т. 2. Книжника 5. С. 97–106.
2. Донцов Д. Літературна есеїстика : монографія. Дрогобич : Відродження, 2010. 688 с.
3. Кузнецов Ю. Імпресіонізм в українській прозі кінця ХІХ – поч. ХХ ст. Київ : Зодіак Еко, 1995. 303 с.
4. Липа Ю. Селянський король. *Кур'єр Кривбасу*. 1997. № 85–86. С. 118–132.
5. Синявська Л. Українська драматургія кінця ХІХ – початку ХХ століття : комунікативні стратегії. Одеса : КП ОМД, 2019. 304 с.
6. Ситник О. Особливості політичних концепцій Михайла Драгоманова і Дмитра Донцова в контексті української ідеї : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01. Київ, 1996. 23 с.
7. Ткалич І. Семіотична природа іронії. *Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки»*. 2015. № 5 (338). С. 11–16.
8. Українка Леся. Лист до М. Драгоманова від 22 грудня 1892. *Твори : у 12-ти томах / Українка Леся*. Київ, 1978. Т. 10. С. 142–144.

Kolkutina V. V. THE NATURE OF THE IRONIC IN NATIONALSOPHICAL JOURNALISM OF DMYTRO DONTSOV

The article examines the nature of the ironic in national philosophical journalism of Dmitry Dontsov (articles “Marko Cheremshina”, “Cossack Truth in Nikolai Gogol”, “Type of Cossack by O. Storozhenko”, “Leading Cossack by I. Kotlyarevsky”, “Cossack from a million shepherds”). In particular, attention is focused on the fact that his essays acquired a historiosophical content, was emphasized subjectively, in accordance with the ideological priorities of the thinker, and addressed various national-imperative aspects. The semantic core, constitutive element, national-creative index, which correlates with the relevant aspects of national life, are the means of satire, traced by D. Dontsov as integral parts of the works of M. Gogol, I. Kotlyarevsky, T. Shevchenko, Mark Cheremshina, V. Stefanyk, as a manifestation of their outlook, as the basis of entire worldview systems. The critic interprets the problem of state self-assertion through “laughter” as a type of Ukrainian consciousness. As a result, it was found that D. Dontsov names Mark Cheremshina as the national “example to imitation”, in whose work he singles out the category of irony. Irony for the artist is a tragic mean that gives the opportunity to rise not only over its own pettiness and provincialism, but also over the primitive, the terrible, the irreversible, the impossible. The publicist interpreted the wide amplitude of “sense of irony”: actually irony, self-irony, “light shade of comedy”, sincere, “old irony of the Ukrainian Cossack”, irony-smile, “caustic sarcasm”, soft, refined, almost delicate, or, on the contrary, rude, tragic irony, etc. Such varieties are the opposite poles of irony, which best reproduce its objective and subjective character. This diverse spectrum allows us to distinguish in the worldview and work of Ukrainian writers pathetic and ugly, spiritual and unspiritual, pragmatic and altruistic. D. Dontsov interprets, directly or indirectly, various manifestations of the ironic complex through context. In his essays, irony is realized through interaction with other segments: with the psychological picture, with compassion for the hero, with drama and tragedy, etc.

Key words: *irony, journalism, essays, national-philosophical hermeneutics, Dmitry Dontsov.*